

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

INVENTARISATIE

Uitvoering van erfgoedtaken door omgevingsdiensten

mei 2014

Inhoud

1	Inleiding			
1.1	Aanleiding en Doel	<i>pag. 4</i>		
2	Onderzoekskader			
2.1	Onderzoeksmethode	<i>pag. 5</i>		
2.2	Vragenlijsten	<i>pag. 5</i>		
2.3	Toelichting categorieën erfgoedtaken	<i>pag. 5</i>		
3	Overkoepelende constatering en bevindingen			
3.1	Conclusie en bevindingen	<i>pag. 8</i>		
3.2	Aanbevelingen voor een vervolg	<i>pag. 9</i>		
4	Wat is een Omgevingsdienst?			
4.1	Wat is de wettelijke grondslag van de Omgevingsdienst?	<i>pag. 10</i>		
4.2	Hoe is de verhouding tussen de Omgevingsdiensten en gemeenten vastgelegd?	<i>pag. 11</i>		
4.3	Hoeveel Omgevingsdiensten zijn er opgericht en waar bevinden deze diensten zich?	<i>pag. 11</i>		
5	Stand van zaken Omgevingsdiensten			
5.1	Welke Omgevingsdiensten hebben erfgoedtaken?	<i>pag. 12</i>		
5.1.1	Kwantitatief	<i>pag. 12</i>		
5.1.2	Analyse	<i>pag. 12</i>		
5.1.3	Conclusie	<i>pag. 12</i>		
5.2	Wat was de motivatie van de Omgevingsdienst om erfgoedtaken uit te voeren?	<i>pag. 12</i>		
5.2.1	Analyse	<i>pag. 12</i>		
5.2.2	Conclusie	<i>pag. 12</i>		
5.3	Voor welke gemeenten worden deze erfgoedtaken uitgevoerd?	<i>pag. 13</i>		
5.3.1	Kwantitatief	<i>pag. 13</i>		
5.3.2	Analyse	<i>pag. 14</i>		
5.3.3	Conclusie	<i>pag. 14</i>		
5.4	Welke erfgoedtaken voert de Omgevingsdienst uit?	<i>pag. 15</i>		
5.4.1	Kwantitatief	<i>pag. 15</i>		
5.4.2	Analyse	<i>pag. 15</i>		
5.4.3	Conclusie	<i>pag. 18</i>		
5.5	In hoeverre worden deze erfgoedtaken uitgevoerd conform de kwaliteitscriteria 2.1?	<i>pag. 18</i>		
5.5.1	Kwantitatief	<i>pag. 18</i>		
5.5.2	Analyse	<i>pag. 18</i>		
5.5.3	Conclusie	<i>pag. 18</i>		
5.6	Wordt het advies van de adviseur van een Omgevingsdienst vaak opgevolgd door de gemeente?	<i>pag. 19</i>		
5.7	Heeft de Omgevingsdienst overleg met de gemeente over de uitvoering van deze erfgoedtaken?	<i>pag. 19</i>		
5.8	Welke positieve of negatieve aspecten ondervindt de Omgevingsdienst bij de uitvoering van erfgoedtaken?	<i>pag. 19</i>		
5.9	Wat zijn de ambities en toekomstverwachtingen van de Omgevingsdienst?	<i>pag. 19</i>		
6	Blik van drie gemeenten op de Omgevingsdienst			
6.1	Inleiding	<i>pag. 21</i>		
6.2	Gemeente IJsselstein	<i>pag. 21</i>		
6.2.1	Gemeente Alphen aan den Rijn	<i>pag. 21</i>		
6.2.2	Gemeente Gouda	<i>pag. 22</i>		
6.2.3	Conclusie	<i>pag. 22</i>		

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en Doel

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voert het project *Archeologie voor gemeenten* uit. Het project *Archeologie voor gemeenten* helpt gemeenten invulling te geven aan hun verantwoordelijkheid voor het behartigen van het archeologisch belang in de ruimtelijke ordening.

Een van de deelprojecten is het onderzoek 'Omgevingsdiensten en erfgoedtaken' uitgevoerd door Suzanne Vonk (MA Archeologie). Het onderzoek is namens de opdrachtgever RCE begeleid door Gerda de Bruijn (projectleider *Archeologie voor gemeenten*), aan de conceptversie van het onderzoeksrapport is meegelezen door Henk van Rhijn (manager omgevingsdienst Achterhoek). De aanleiding van het onderzoek is het ontstaan van een stelsel van 28 Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's) of Omgevingsdiensten (hierna: Omgevingsdienst) die belast zijn met uitvoeringstaken op het gebied van milieu. Een belangwekkende trend is dat gemeenten, ervoor kunnen kiezen hun erfgoedtaken, dit zijn archeologie- én monumententaken onder te brengen bij z'n Omgevingsdienst (indien deze taken worden aangeboden door een omgevingsdienst).

Doel van dit onderzoek is om een inventarisatie te bieden van de omgevingsdiensten die deze erfgoedtaken uitvoeren. Dit om zicht te krijgen op deze trend en de positie van de Omgevingsdienst in het erfgoedbestel.

Op het moment van afronding van het onderzoek bestonden er zeven Omgevingsdiensten met erfgoedtaken. Het gaat om de Omgevingsdiensten Achterhoek, Midden Holland, Nijmegen, Rivierenland, West Holland, Regio Utrecht en Zuidoost Brabant.¹

¹ Bij het ter opmaak gaan van dit rapport was dit aantal uitgebreid tot acht met de Omgevingsdienst Groningen.

2 Onderzoekskader

2.1 Onderzoeksmethode

Voor dit onderzoek zijn er interviews afgenomen met zeven Omgevingsdiensten en met drie gemeenten. Dit laatste ter illustratie van de blik van de gemeente op de Omgevingdienst. De interviews met de Omgevingsdiensten bestaan uit twee delen. Voor het inhoudelijk deel dat betrekking heeft op de invulling van de taken is gesproken met een erfgoedmedewerker. Deze erfgoedmedewerker is een adviseur monumenten en/of adviseur archeologie. Voor het procesmatige deel, de motivatie van de Omgevingdienst om erfgoedtaken in de organisatie op te nemen is gesproken met de directeur of kwartiermaker van de Omgevingdienst. De bedoeling van deze vragenlijst is om een beeld te krijgen hoe een Omgevingdienst erfgoedtaken uitvoert en waarom ze deze taken zo uitvoeren.

De vragenlijsten voor de gemeente zijn aan de gemeentebesturen gericht die betrokken zijn bij het erfgoed in hun gemeente. De vragen gaan onder andere over de motivatie om erfgoedtaken uit te besteden aan een Omgevingdienst en in welke mate zij tevreden zijn met de samenwerking met de Omgevingdienst.

De beantwoording van de vragen volgt een vaste indeling. Als de onderzoeksgegevens gekwantificeerd kunnen worden dan volgt er een tabel of schema. Elk antwoord bevat een korte analyse en een conclusie om de gegevens te ordenen.

2.2 Vragenlijsten

Per Omgevingdienst met erfgoedtaken aan kwartiermaker of directeur:

1. *Waarom is door deze Omgevingdienst gekozen voor de uitvoering van erfgoedtaken?*
2. *Is de reden bekend waarom gemeenten deze erfgoedtaken aan de Omgevingdienst hebben overgedragen?*
3. *Is de Omgevingdienst bekend met de kwaliteitscriteria 2.1?*
4. *Zo ja, waar loopt u tegenaan bij de kwaliteitscriteria?*
5. *Heeft de Omgevingdienst overleg met de opdrachtgever (gemeenten) over de uitvoering van deze erfgoedtaken en zo ja met welke frequentie?*
6. *Heeft de Omgevingdienst overleg en/of regelmatige samenwerking met het provinciale steunpunt voor monumentenzorg/regioarcheoloog of gemeentelijke samenwerkingsverbanden?*
7. *Wat zijn de ambities en toekomstverwachtingen van de Omgevingdienst?*

Per Omgevingdienst met erfgoedtaken aan medewerker erfgoed en/of archeologie:

1. *Wat is de bezetting voor erfgoedtaken (aantal fte's), achtergrond van de medewerkers?*
2. *Voor welke gemeenten worden deze erfgoedtaken uitgevoerd?*
3. *Welke erfgoedtaken voert de Omgevingdienst uit en hoeveel tijd is er beschikbaar voor deze uitvoering? Te onderscheiden in beleid, vergunningverlening (type), toezicht, handhaving, opstellen bestemmingsplannen, advisering, onderzoek en evt. overige taken.*
4. *Zijn erfgoedtaken deels of helemaal terecht gekomen bij de Omgevingdienst?*
5. *Welke positieve of negatieve aspecten ondervindt de Omgevingdienst bij de uitvoering van erfgoedtaken?*
6. *Wordt uw advies vaak opgevolgd door de gemeente?*

Vragen aan gemeenten:

1. *Wat zijn jullie taken op het gebied van cultuurhistorie en archeologie en welke besteden jullie uit?*
2. *Zijn jullie voorbereid op de kwaliteitscriteria 2.1?*
3. *Hoe verloopt de communicatie met de Omgevingdienst?*
4. *Hoe kijken jullie tegen de Omgevingdienst aan?*

2.3 Toelichting categorieën erfgoedtaken bij tabel 1 en 2

Om inzichtelijk te maken hoe de Omgevingsdiensten hun erfgoedtaken uitvoeren zijn deze taken uitgesplitst in categorieën of deeltaken: *beleid, vergunningverlening, toezicht, handhaving, advisering, toetsing, opstellen bestemmingsplannen, onderzoek en overige taken*. Wat er onder deze begrippen verstaan wordt, staat in onderstaand schema. De productboeken² van de Omgevingsdiensten zijn als leidraad gebruikt voor de taakomschrijving van de categorieën. Dat wil zeggen dat gebruik is gemaakt van de productomschrijving voor elke deeltaak. Omdat het proces van de monumentenzorg (gebouwd erfgoed) anders is dan bij archeologie is per categorie een onderscheid gemaakt tussen gebouwd erfgoed en archeologie. De categorieën zullen in H 5.4 terugkomen in een schema.

² Met een productenboek wordt inzichtelijk gemaakt welke bijdrage de Omgevingdienst, op DVO-basis (dienstverleningsovereenkomst) of op basis van aanvullende afspraken (maatwerk o.b.v. offerte), kunnen leveren aan de uitvoering van Wabo (gerelateerde) taken.

Figuur 1: Toelichting categorieën Omgevingsdienst voor archeologie

Beleid	Of er sprake is van archeologisch beleid of niet, is af te leiden uit de aanwezigheid van een beleidsnota archeologie, een archeologische verwachtings- of beleidsadvieskaart of een of meer archeologische beleidsmedewerkers. ³ De Omgevingsdienst richt zich op de uitvoering van gemeentelijk beleid en niet op de ontwikkeling van beleid.
Vergunningverlening	Daadwerkelijk besluit omgevingsvergunning aangaande activiteit aanleggen, bouwen en/of slopen i.r.t. archeologie. ⁴
Toezicht en handhaving	De Omgevingsdienst voert voor de Wabo namens de gemeenten en provincie een wettelijke taak uit op het gebied van toezicht en handhaving. Aangezien de meeste omgevingsvergunningen voor archeologie samengaan met een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen wordt in vrijwel iedere gemeente een controle uitgevoerd door de afdeling bouw- en woningtoezicht (of een vergelijkbare afdeling). ⁵
Advisering	- informeren over nieuwe wet- en regelgeving aangaande het gemeentelijke archeologiebeleid; ⁶ - het adviseren over belang van archeologie namens de gemeente; - in het kader van de archeologische monumentenzorg begeleiding en coördinering of een bijdrage leveren aan de instandhouding. ⁷
Toetsing	Toetsing is tweeledig: • Toetsing in het kader van de Wabo vergunning: Beoordeling van een archeologische onderzoeksrapport met als resultaat een geaccordeerd Programma van Eisen ter verkrijging van een omgevingsvergunning aangaande de activiteit archeologie. • Toetsing in het kader van de ruimtelijke ordening: - ruimtelijke plannen (bestemmingsplan, structuurvisie etc.) - archeologische onderzoeksrapporten (dit omvat de hele AMZ-cyclus)
Opstellen bestemmingsplannen	Het schrijven van bestemmingsplanparagrafen waarvoor de inventarisatie nodig is van cultuurhistorische en archeologische waarden.
Onderzoek	Archeologisch onderzoeksrapporten opstellen/uitvoeren: ⁸ A. Quicksan, bureauonderzoek (vooronderzoek) B. Inventariserend veldonderzoek (boringen en overig vooronderzoek) C. Inventariserend veldonderzoek proefsleuven (vooronderzoek) D. Opgraving (definitief onderzoek) E. Archeologische begeleiding (definitief onderzoek) F. Programma van Eisen ⁹

³ Erfgoedbalans 2009, 172.

⁴ Productenboek ODA

⁵ Rapportage toezicht en handhaving monumentenwetgeving

⁶ Productenboek West Holland

⁷ Productenboek ODA

⁸ Beoordelen van dergelijke onderzoeksrapporten valt onder toetsing of advisering

⁹ Productenboek ODA (Achterhoek)

Figuur 2: Toelichting categorieën Omgevingsdienst voor cultuurhistorie	
Beleid	Voor gebouwd erfgoed geldt dat gemeenten niet alleen de zorg hebben voor gebouwde rijksmonumenten maar ook aanvullend beleid ontwikkelen. Gemeenten moeten een monumentenverordening vaststellen waarin de instelling van een monumentencommissie is geregeld. ¹⁰ De Omgevingsdienst richt zich primair op de uitvoering van gemeentelijk beleid en niet op de ontwikkeling van beleid.
Vergunningverlening	Opstellen van een omgevingsvergunning met betrekking tot alle handelingen met gevolgen voor rijksmonument en gemeentelijk monument.
Toezicht en handhaving	De Omgevingsdienst voert voor de Wabo namens de gemeenten en provincie een wettelijke taak uit op het gebied van toezicht en handhaving. Aangezien de meeste omgevingsvergunningen voor een monument samengaan met een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen wordt in vrijwel iedere gemeente een controle uitgevoerd door de afdeling bouw- en woningtoezicht (of een vergelijkbare afdeling). ¹¹
Advisering	In het kader van vraagstukken rondom erfgoed en cultuurhistorie kan een maatwerkproduct mogelijk zijn, zoals de begeleiding en coördinatie van cultuurhistorische opdrachten of een bijdrage leveren aan de instandhouding, herbestemming en verduurzamen van monumenten. ¹²
Toetsing	Toetsing is tweeledig: <ul style="list-style-type: none"> • Toetsing in het kader van de Wabo vergunning: Beoordeling en eventueel verzoek om aanvulling/wijziging van een cultuurhistorisch onderzoeksrapport (bouwhistorie, historische geografie, historische stedenbouwkunde) met als resultaat een geaccordeerd onderzoeksrapport, getoetst, ter verkrijging van een omgevingsvergunning voor de activiteit aanleggen, bouwen en/of slopen in relatie tot beschermde rijks- en gemeentelijke monumenten. • Toetsing in het kader van de ruimtelijke ordening: <ul style="list-style-type: none"> - toetsing relevante cultuurhistorische paragrafen en -passages in ruimtelijke plannen en bijbehorende documenten - beoordeling en eventueel verzoek om aanvulling/wijziging van cultuurhistorisch onderzoeksrapport (bouwhistorie, historische geografie, historische stedenbouwkunde).
Opstellen bestemmingsplannen	Het schrijven van bestemmingsplanparagrafen waarvoor de inventarisatie nodig is van cultuurhistorische en archeologische waarden.
Onderzoek	Cultuurhistorische onderzoeksrapporten opstellen, uitvoeren ¹³ : <ol style="list-style-type: none"> Quickscan / Bureauonderzoek (vooronderzoek) Inventariserend veldonderzoek (visuele opname, inventarisatie en overig vooronderzoek) Inventariserend veldonderzoek verkenning (vooronderzoek) Cultuurhistorisch onderzoek Bouwhistorische deelontleding (definitief onderzoek) Programma van Eisen Haalbaarheidsstudie herbestemming

¹⁰ Erfgoedbalans 2009, 179.

¹¹ Rapportage toezicht en handhaving monumentenwetgeving

¹² Productenboek ODA (Achterhoek)

¹³ Beoordelen van dergelijke onderzoeksrapporten valt onder toetsing of advisering

3 Overkoepelende constatering en bevindingen

3.1 Algemene constatering/bevindingen

- De ontwikkeling van de Omgevingsdiensten staat aan het begin. Hoe de organisatie er uit gaat zien in de toekomst, alleen op uitvoering gericht (dus beperkt tot VTH-taken) of ook meer vooraan het proces bij inhoudelijke ondersteuning van het beleid is nog niet duidelijk. Evenmin is duidelijk of en hoe de 20 Omgevingsdiensten die nu niet ingericht zijn op de uitvoering van erfgoedtaken zich gaan voorbereiden op de komst van de erfgoedtaken.
- Een Omgevingsdienst is nu in principe ingericht als één loket voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) op het gebied van milieu. De verplichte taken zijn opgenomen in het basistakenpakket. Verzoektaken, zoals erfgoed behoren niet tot het basistakenpakket, dit betekent dat gemeenten niet verplicht zijn om deze taken uit te besteden. Er zijn gemeenten die ervoor hebben gekozen om deze taken wel uit te laten voeren door een omgevingsdienst. Het betreft dan de uitvoerende taken, de beleidsontwikkeling blijft een taak voor het bevoegd gezag.
- De zeven onderzochte omgevingsdiensten die erfgoedtaken uitvoeren hebben bijna allemaal (behalve twee Gelderse omgevingsdiensten) een verschillende aanpak en inrichting van het proces. De productboeken van de omgevingsdiensten zijn verschillend van opzet waardoor het moeilijk is om de taken/Omgevingsdiensten met elkaar te vergelijken.
- De mate van uitbesteding van erfgoedtaken verschilt soms per taakveld (archeologie of monumenten). Het komt vaker voor dat archeologietaken worden belegd bij een omgevingsdienst dan monumententaken.
- Het zwaartepunt van de uitvoerende taken voor archeologie bij de zeven Omgevingsdiensten met erfgoedtaken ligt bij het opstellen van bestemmingsplannen, advisering en toetsing. Voor monumenten bij een omgevingsdienst is er sprake van een breder takenpakket waarbij advisering en onderzoek naast vergunningverlening, toezicht en handhaving plaatsvindt bij de omgevingsdienst.
- Erfgoedmedewerkers van de Omgevingsdienst missen in het contact met de gemeente dat zij bij bepaalde beleidskeuzes ten aanzien van erfgoed in voldoende mate betrokken worden. De fysieke afstand maakt dat er van 'even binnen lopen' voor een vraag of voor afstemming geen sprake is. Hun belang, dat ligt bij een goede en vroegtijdige afweging van het cultuurhistorische belang, wordt bij de gemeente niet altijd opgepakt.
- De erfgoedmedewerkers bij de Omgevingsdiensten geven aan dat het voor de uitvoering van hun taken van belang is dat zij op tijd, dat wil zeggen, aan het begin van het proces van besluitvorming betrokken worden. Deze wens wordt gedeeld door derden. Door de gemeentelijke archeologen worden er zorgen geuit over het 'aan het einde van het proces' zitten van de Omgevingsdienst archeoloog. Er is, naar hun mening, risico voor versplintering: beleid (gemeente) aan de ene kant en uitvoering (Omgevingsdienst) aan de andere kant.
- De Omgevingsdiensten werken output gericht, dat betekent dat vergoedingen gebaseerd worden op producten. Een nadeel dat ondervonden wordt bij deze werkwijze is dat gemeenten minder vragen zullen stellen met betrekking tot erfgoed want dit kost immers geld. Maar het belang van erfgoed blijft een verhaal dat verteld moet worden omdat het effect vaak niet direct meetbaar is. Het is juist nodig om draagvlak te creëren voor erfgoed en de uitvoeringsgerichte aanpak van output gericht werken draagt daartoe niet bij.
- Binnen de kwaliteitscriteria 2.1 is een onderscheid gemaakt tussen generieke en specialistische deskundigheidsgebieden. Cultuurhistorie (waarbinnen archeologie en monumenten valt) is een specialistisch deskundigheidsgebied en valt onder het accent ruimtelijke ordening. Om deze taken te kunnen uitvoeren is diepgaande kennis van een bepaald aspect nodig. De minimale eis is HBO niveau. Dit opleidingsniveau wordt door de gemeentelijke archeologen vaak niet voldoende gevonden. Archeologie vinden zij een academische opleiding. Zij geven aan dat archeologie op hbo niveau een procedureel karakter krijgt en dat de inhoudelijke kennis afneemt.
- Het toezicht en de handhaving bij archeologie is tweeledig. Enerzijds is er handhaving op het beleid en de naleving van adviezen en voorwaarden. Anderzijds is er de handhaving op de uitvoering van het archeologisch onderzoek. Toezicht bij gebouwde monumenten en archeologie is veelal een vorm van intensieve begeleiding waarbij deskundigheid/expertise over monumenten of opgraving (kwaliteit) van de begeleider nodig is. Daarom is het voor de kwaliteit van het toezicht nodig dat de toezichthouders voldoende kennis hebben over hetgeen zij toezicht houden. De Omgevingsdiensten die erfgoedtaken hebben zijn merendeels niet ingericht op deze kwaliteit van toezicht houden. Dit geldt in zijn algemeenheid meer voor archeologietaken dan voor monumententaken.

- Een mogelijk alternatieve benadering van een Omgevingsdienst is dat deze niet alleen een uitvoeringsdienst is maar ook een rol heeft vooraan het proces bij inhoudelijke ondersteuning van het beleid en de taken van de gemeente. Deze ondersteuning zal onder meer bestaan uit de gemeente informeren over welke ontwikkelingen (zoals de omgevingswet) op hen afkomt en hoe ze zich daarop het beste kunnen voorbereiden. Het bovenlokale karakter van een omgevingsdienst kan worden ingezet om de onderwerpen over omgevingskwaliteit, waaronder archeologie en bodem, die op de gemeente afkomen op een integrale manier te benaderen. Dus de omgevingsdienst als een expertisecentrum dat naast en ten dienste van de gemeente kan bestaan.

3.2 Aanbevelingen voor een vervolg

De Omgevingsdiensten ontwikkelen zich en mogelijk zijn er in de toekomst andere Omgevingsdiensten geïnteresseerd in de uitvoering van erfgoedtaken. Doordat de ontwikkeling nog gaande is, is er ruimte voor overleg met en het betrekken van andere partijen, zoals gemeentelijke en provinciaal/regionaal erfgoedambtenaren. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zou daarvoor een initiatief kunnen nemen. Onderstaande vragen kunnen in dergelijk overleg bijdragen aan het verkrijgen van een zo compleet mogelijk beeld van de ontwikkeling van Omgevingsdiensten en de rol die erfgoedtaken daarin kunnen spelen.

- Hoe kijken de Omgevingsdiensten die nog geen erfgoedtaken hebben, aan tegen de mogelijkheid om erfgoedtaken uit te voeren? Welk plan gaan zij volgen als zij besluiten over te gaan op de uitvoering van erfgoedtaken?
- Hoe kijkt de provincie aan tegen de komst van de Omgevingsdiensten? Wat betekent dit voor het interbestuurlijk toezicht?
- Hoe kijken de provinciale steunpunten en andere organisaties met een ondersteunende en adviserende rol aan tegen de komst van de Omgevingsdiensten en wat betekent dit voor eventuele samenwerking?
- Hoeveel gemeenten zijn op de hoogte van de rol die een Omgevingsdienst kan spelen voor het uitvoeren van erfgoedtaken?

4 Wat is een regionale uitvoeringsdienst?

4.1 Wat is de wettelijke grondslag van de Omgevingsdiensten? Zijn daarin bevoegdheden/taken opgenomen en zo ja welke bevoegdheden/taken?

Naar aanleiding van het onderzoek naar de herziening van het handhavingssysteem VROM regelgeving, uitgevoerd door de commissie Mans¹⁴, is er sinds 1 januari 2013 een landelijk stelsel ontstaan van 28 Omgevingsdiensten. De Omgevingsdiensten zijn belast met uitvoeringstaken op het terrein van het omgevingsrecht. Deze uitvoeringstaken zijn opgenomen in het basistakenpakket. Het basistakenpakket is uitgangspunt voor het takenpakket dat door de Omgevingsdienst wordt uitgevoerd ten behoeve van alle deelnemende gemeenten en de provincie. De basistaken richten zich op alle voorbereidingswerkzaamheden op

het milieudeel van een omgevingsvergunning. Onder 'voorbereiding' wordt verstaan alle handelingen en activiteiten in het kader van uitvoering van milieuvergunningverlening en -toezicht, tot en met het voorleggen van het concept-besluit aan B&W (of GS). De Omgevingsdienst produceert dus de "definitieve" vergunning of handhavingbeschikking behoudens goedkeuring door het bevoegd gezag. De gemeente kan besluiten om de vergunningverlening aan de directeur van de Omgevingsdienst te mandateren, dan kan deze het zelf afhandelen.¹⁵

- De regionale uitvoering van vergunningverlening, handhaving en toezicht (VTH-taken) is in ieder geval noodzakelijk voor:
- complexe taken (waaronder naast toezicht ook vergunningver-

Naam Omgevingsdienst	In welke Provincie	Website
Fryske Utfieringsjinst Miljeu en Omjouwing	FR	http://www.fryslan.nl/fumo
Omgevingsdienst Groningen	GR	http://www.od-groningen.nl
Omgevingsdienst Drenthe	DR	http://www.ruddrenthe.nl
Omgevingsdienst Twente	OV	https://www.rudoverijssel.nl
Omgevingsdienst IJsselland	OV	https://www.rudoverijssel.nl/x
Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)	GLD	http://www.odrivierenland.nl
Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	GLD	http://www.odregioarnhem.nl
Omgevingsdienst Regio Nijmegen (ODRN)	GLD	http://www.odregionijmegen.nl
Omgevingsdienst de Vallei (ODDV)	GLD	http://www.oddevallei.nl
Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)	GLD	http://www.odachterhoek.nl
Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ)	GLD	http://www.odveluweijssel.nl
Omgevingsdienst Noord-Veluwe (ODNV)	GLD	http://www.odnoordveluwe.nl
Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)	U	http://www.odru.nl
Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek	FL/NH	http://www.ofgv.nl
Milieudienst IJmond	NH	http://www.milieudienst-ijmond.nl
Omgevingsdienst Noord-Holland Noord	NH	http://www.rudnhn.nl
Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (NZKG)	NH	http://www.odnzkg.nl
Omgevingsdienst Midden-Holland	ZH	http://www.odmh.nl
Omgevingsdienst West-Holland	ZH	http://www.odwh.nl
DCMR Milieudienst Rijnmond	ZH	http://www.dcmr.nl
Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	ZH	http://www.ozhz.nl
Omgevingsdienst Haaglanden	ZH	http://Omgevingsdiensthaaglanden.nl
Omgevingsdienst Zeeland	ZLD	http://www.rud-zeeland.nl
Omgevingsdienst Brabant Noord	NB	http://www.odbn.nl
Omgevingsdienst Midden- en West Brabant	NB	http://www.omwb.nl
Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant	NB	http://www.odzob.nl
Omgevingsdienst Limburg Noord	L	http://www.rudlimburgnoord.nl
Omgevingsdienst Zuid Limburg	L	http://www.rudzuidlimburg.nl

¹⁴ www.kpliusv.nl/wp-content/uploads/2008/10/Issue-Omgevingsdienst-def.pdf

¹⁵ www.Omgevingsdienst.nl

lening) die kritische massa, specifieke kennis en kunde vergen in grotere mate dan op gemeentelijke niveau geboden kan worden;

- activiteiten met een aanzienlijke milieu-impact; niet- locatie gebonden activiteiten (mobiele activiteiten; mogelijk gemeentegrensoverschrijdende activiteiten);
- activiteiten die bovenlokale effecten kunnen hebben of onderdeel vormen van een keten;
- activiteiten waarvoor een uniforme aanpak belangrijk is met het oog op een gelijk speelveld.

4.2 Hoe is de verhouding tussen de Omgevingsdiensten en gemeenten vastgelegd? Wat is daarin bepaald over bevoegdheden/taken in relatie tot de Omgevingsdiensten?

In de meeste gevallen is de Omgevingsdienst opgezet in het kader van een gemeenschappelijke regeling.¹⁶ De Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR) is een Nederlandse wet, waarin samenwerkingsverbanden worden geregeld tussen openbare lichamen zoals gemeenten, provincies en waterschappen.¹⁷ Binnen de regionale uitvoeringsdiensten behoudt iedere deelnemende partij haar eigen bevoegdheden en maakt gebruik van de kennis die bij de uitvoeringsdienst beschikbaar is. De provinciale taken uit het basistakenpakket worden overgedragen aan elke Omgevingsdienst in de provincie. Elke gemeente draagt alle taken uit het basistakenpakket over aan de Omgevingsdienst in de regio. Gemeenten en provincies dragen bij voorkeur meer taken dan de basistaken over aan de Omgevingsdienst ('s).¹⁸ De provincies beschikken als interbestuurlijk toezichthouder over doorzettingsmacht om gemeenten die in gebreke blijven, te dwingen om taken uit het basistakenpakket of andere taken waarvoor niet aan de kwaliteitscriteria wordt voldaan, onder te brengen bij de Omgevingsdiensten.¹⁹

4.3 Hoeveel Omgevingsdiensten zijn er opgericht of worden op korte termijn opgericht en waar bevinden deze zich?

Er zijn op dit moment 28 Omgevingsdiensten opgericht. Deze Omgevingsdiensten bevinden zich landsdekkend over heel Nederland.

¹⁶ http://www.vng.nl/files/vng/vng/Documenten/actueel/brieven/ledenbrieven/2012/20120712_Ledenbrief_FLO-U201201054.pdf

¹⁷ http://www.st-ab.nl/wetten/0503_Wet_gemeenschappelijke_regelingen_Wgr.htm

¹⁸ www.Omgevingsdienst.nl

¹⁹ http://www.vng.nl/files/vng/vng/Documenten/vngdocumenten/2009_lbr/Ledenbrief_BARW_U200901200.pdf

5 Stand van zaken Omgevingsdiensten?

5.1 Welke Omgevingsdiensten hebben erfgoedtaken?

5.1.1 Kwantitatief

Er zijn zeven Omgevingsdiensten²⁰ in het land die erfgoedtaken uitvoeren voor een aantal gemeenten die zich hebben aangesloten bij de Omgevingsdienst. De Omgevingsdiensten richten zich op de uitvoerende taken op het gebied van monumenten of archeologie of allebei.

5.1.2 Analyse

Een kwart van de 28 Omgevingsdiensten die nu operationeel zijn in het land, voeren erfgoedtaken uit. Deze Omgevingsdiensten bevinden zich voornamelijk in een strook over midden Nederland. Een ander opvallend verspreidingspatroon is dat drie van de zeven Omgevingsdiensten met erfgoedtaken zich in Gelderland bevinden. De drie Gelderse Omgevingsdiensten maken deel uit van het stelsel van Gelderse Omgevingsdiensten bestaande uit zeven samenwerkende Omgevingsdiensten. Afgezien van de drie met erfgoedtaken belaste Omgevingsdiensten richten de Gelderse Omgevingsdiensten zich primair op de door de deelnemende partners (provincie en gemeenten) overgedragen VTH-uitvoeringstaken.

5.1.3 Conclusie

De Omgevingsdiensten in het noorden van het land (Groningen, Friesland) zijn later opgestart - Drenthe zal per 1-1-2014 van start gaan - dan de zeven in het onderzoek genoemde Omgevingsdiensten. Deze noordelijke Omgevingsdiensten richten zich op de basistaken op het gebied van milieu en ruimtelijke ordening. Het is nog onduidelijk of zij bezig zijn met de oriëntatie op de implementatie van het Wabobrede taakveld, waaronder het taakveld cultureel erfgoed valt. Ook de Omgevingsdiensten in de provincie Overijssel: Twente en IJsselland voeren geen erfgoedtaken uit. Ze hebben gekozen om in eerste instantie te werken met het basistakenpakket. De erfgoedtaken liggen nog bij de gemeenten en provincie. De Omgevingsdienst Twente is wel bezig met de oriëntatie op de implementatie van het Wabobrede taakveld. De Omgevingsdiensten in Limburg bieden eveneens geen erfgoedtaken aan.

5.2 Wat is de motivatie voor de Omgevingsdienst om erfgoedtaken uit te voeren?

5.2.1 Analyse

De Omgevingsdienst Zuidoost Brabant is voortgekomen uit een milieudienst, de Gelderse Omgevingsdiensten Achterhoek en Rivierenland bestonden in een soortgelijke samenstelling als

een regionaal samenwerkingsverband. De medewerkers hebben in alle drie de gevallen de erfgoedtaken uit die "latende" organisatie meegenomen. De Milieudienst van Zuidoost Brabant is opgehouden met bestaan. In het geval van de twee Gelderse Omgevingsdiensten is de reden dat de erfgoedtaken niet bij het nog bestaande regionale samenwerkingsverband zijn gebleven omdat binnen dat samenwerkingsverband op bestuurlijk niveau speerpunten zijn belegd waar erfgoed geen onderdeel meer van uitmaakte. Het bestuur van de Omgevingsdienst Rivierenland heeft gekeken naar welke taken een relatie hadden met de basistaken (dit zijn de VTH-taken). Erfgoed heeft een relatie met de basistaken omdat omgevingsvergunningen voor bijvoorbeeld bouwen of aanleggen in voorkomende gevallen getoetst moeten worden aan archeologie en er bij wijziging aan monumenten en bij sloop in beschermde gezichten getoetst moet worden aan cultuurhistorie.

Hoe groot de taakvelden archeologie en monumenten binnen de Omgevingsdienst zijn is afhankelijk van hoeveel gemeenten in de regio deze taken uitbesteden. Op het moment dat er voldoende *workload* is, kunnen er meer medewerkers worden aangesteld en is de dienst minder kwetsbaar.

De Omgevingsdiensten West Holland, Midden Holland en Regio Utrecht zijn begonnen met bodemtaken. Archeologie kwam erbij omdat dit te combineren was met een bodemfunctie. De archeoloog bij de Omgevingsdienst West Holland geeft zowel bodemkundig als archeologisch advies. Zij heeft een samenwerkingsovereenkomst met de stadsarcheoloog van Leiden. Bij Midden Holland maakt archeologie deel uit van het team bodem en archeologie. De archeoloog combineert zijn archeologiefunctie niet met andere taken.

De Omgevingsdienst Regio Utrecht is in 2007 begonnen met de taakuitvoering op het gebied van erfgoed. Gemeenten hadden toen behoefte aan een senior archeoloog die minder kostte dan archeologen bij adviesbureaus en financieel en inhoudelijk bood de Omgevingsdienst dus een meerwaarde.

5.2.2 Conclusie

Bij drie Omgevingsdiensten is de reden dat erfgoedtaken zijn ondergebracht een verandering van de organisatie geweest. Bij West Holland, Midden Holland en Regio Utrecht is archeologie verwant aan het proces van bodem en daarmee gecombineerd. Bij de Omgevingsdienst Regio Utrecht was het kostenargument eveneens een belangrijk argument van de gemeenten om erfgoedtaken te beleggen.

²⁰ Bij het ter opmaak gaan van dit rapport was dit aantal gegroeid tot acht met de Omgevingsdienst Groningen die erfgoedtaken uitvoert voor de gemeenten Stadskanaal; Hoogezand-Sappemeer; Bellingwedde; Vlagtwedde; De Marne en Menterwolde.

5.3 Voor welke gemeenten worden deze erfgoedtaken uitgevoerd?

5.3.1 Kwantitatief:

Hieronder wordt uiteengezet welke gemeenten aangesloten zijn bij de Omgevingsdienst en welke zijn overgegaan tot het

uitbesteden (d.w.z. de Omgevingsdienst ondersteunt en voert uit namens de gemeenten) van erfgoedtaken. Onder 5.4. staat vervolgens vermeld welke specifieke aspecten van deze taken via de Omgevingsdienst kunnen worden uitgevoerd.

Omgevingsdienst	Provincie	Monumententaken	Archeologietaken
Achterhoek	Gelderland	Ja	Ja
Midden Holland	Zuid Holland	Ja	Ja
Nijmegen	Gelderland	Ja	Nee
Rivierenland	Gelderland	Ja	Ja
Regio Utrecht	Utrecht	Ja	Ja
West Holland	Zuid Holland	Nee	Ja
Zuid Oost Brabant	Brabant	Ja	Ja

Aangesloten gemeenten omgevingsdienst Achterhoek (provincie Gelderland)	Monumententaak uitbesteed aan omgevingsdienst	Archeologietaak uitbesteed aan omgevingsdienst
Aalten	Nee	Ja
Berkelland	Ja	Ja
Bronckhorst	Ja	Ja
Doetinchem	Nee	Nee
Lochem	Nee	Ja
Montferland	Nee	Ja
Oost-Gelre	Nee	Ja
Oude IJsselstreek	Nee	Ja
Winterswijk	Nee	Ja
Zutphen	Nee	Nee
Gelderland	Nee	Nee

Aangesloten gemeenten Omgevingsdienst Nijmegen (provincie Gelderland)	Monumententaak uitbesteed aan omgevingsdienst	Archeologietaak uitbesteed aan omgevingsdienst
Beuningen	Nee	Nee
Druten	Nee	Nee
Heumen	Nee	Nee
Groesbeek	Nee	Nee
Millingen aan de Rijn	Nee	Nee
Nijmegen*	Ja	Nee
Ubbergen	Nee	Nee
Wijchen	Nee	Nee

* Lent en Oosterhout horen hierbij

Aangesloten gemeenten Omgevingsdienst Midden Holland (provincie Zuid Holland)	Monumententaak uitbesteed aan omgevingsdienst	Archeologietaak uitbesteed aan omgevingsdienst
Bergambacht	Nee	Ja
Bodegraven-Reeuwijk	Ja	Ja
Boskoop	Nee	Ja
Gouda	Ja	Nee
Nederlek	Nee	Ja
Ouderkerk	Nee	Ja
Schoonhoven	Nee	Ja
Vlist	Nee	Ja
Waddinxveen	ja	Ja
Zuidplas	ja	Ja

Aangesloten gemeenten Omgevingsdienst Rivierenland (provincie Gelderland)	Monumententaak uitbesteed aan omgevingsdienst	Archeologietaak uitbesteed aan omgevingsdienst
Buren	Ja	Ja
Culemborg	Ja	Ja
Geldermalsen	Nee	Nee
Lingewaal	Ja	Ja
Maasdriel	Ja	Ja
Neder-Betuwe	Nee	Ad hoc
Neerijnen	Nee	Nee
Tiel	Nee	Nee
West Maas en Waal	Nee	Ad hoc
Zaltbommel	Nee	Nee

Aangesloten gemeenten Omgevingsdienst West Holland (provincie Zuid Holland)	Monumententaak uitbesteed aan omgevingsdienst	Archeologietaat uitbesteed aan omgevingsdienst
Alphen aan den Rijn	Nee	Ja
Hillegom	Nee	Ja
Kaag en Braassem	Nee	Nee
Leiden	Nee	Nee
Leiderdorp	Nee	Nee
Lisse	Nee	Nee
Nieuwkoop	Nee	Ja
Noordwijk	Nee	Nee
Oegstgeest	Nee	Nee
Rijnwoude	Nee	Ja
Teylingen	Nee	Nee
Zoeterwoude	Nee	Nee

5.3.2 Analyse

Zuidoost Brabant heeft 21 gemeenten en ondersteunt ongeveer de helft van deze gemeenten in de uitvoering van erfgoedtaken²¹. Voor Regio Utrecht zijn 15 gemeenten aangesloten en daarvan wordt het merendeel bediend van archeologische adviezen. Voor monumenten zijn dit een paar, onder andere IJsselstein. Deze gemeente heeft alle erfgoedtaken, behalve de beleidsontwikkeling, gemandateerd aan de Omgevingsdienst. Midden Holland bedient alle aangesloten gemeenten van archeologisch advies behalve voor Gouda, deze gemeente heeft een eigen stadsarcheoloog. Gouda besteedt wel de monumententaken uit. West Holland levert op verzoek aan de meeste gemeenten producten op ad hoc basis, zoals een cultuurhistorische waardenkaart. Van Alphen aan den Rijn komen de vragen regelmatig binnen.

5.3.3 Conclusie

De mate van uitbesteding van erfgoedtaken verschilt soms per taakveld (archeologie of monumenten). Het komt vaker voor dat archeologietaken worden belegd bij een Omgevingsdienst dan monumententaken.

Aangesloten gemeenten Omgevingsdienst Zuid Oost Brabant (provincie Brabant)	Monumententaak uitbesteed aan omgevingsdienst	Archeologietaat uitbesteed aan omgevingsdienst
Asten	Ja, Ad hoc	Nee
Bergeijk	ja, Ad hoc	Ja
Best	Ja, Ad hoc	Ja
Bladel	Ja, Ad hoc	Ja
Cranendonck	Nee	Ja
Deurne	Nee	Nee
Eersel	ja, Ad hoc	Ja
Eindhoven	Nee	Nee
Geldrop-Mierlo	Ja, Ad hoc	Ja
Gemert-Bakel	Ja, Ad hoc	Nee
Heeze-Leende	Nee	Ja
Helmond	nee	Nee
Laarbeek	Ja, Ad hoc	Ja
Nuenen	Nee	Ja, Ad hoc
Oirschot	Ja, ad hoc	Ja
Reusel-de-Mierden	Ja, ad hoc	Ja
Someren	Ja, ad hoc	Ja
Son en Breugel	Nee	Ja
Valkenswaard	Ja, Ad hoc	Ja
Veldhoven	Ja, Ad hoc	Nee
Waalre	Nee	Ja

Aangesloten gemeenten Omgevingsdienst Utrecht (provincie Utrecht)	Monumententaak uitbesteed aan omgevingsdienst	Archeologietaat uitbesteed aan omgevingsdienst
Bunnik	Nee/Ad hoc	Ja
De Bilt	Ja	Ja
De Ronde Venen	Nee	Ja
IJsselstein	Ja	Ja
Oudewater	Nee	Ja
Rhemen	Nee	Ja
Renswoude	Nee	Ja
Stichtse Vecht	Nee	Ja
Veenendaal	Nee/Ad hoc	Ja
Vianen	Nee	Ja
Woerden	Nee/Ad hoc	Ja
Wijk bij Duurstede	Nee	Ja
Zeist	Nee	Ja
Montfoort	Nee	Nee
Utrechtse Heuvelrug	Nee	Nee

²¹ Verschillende soorten erfgoedopdrachten kunnen ad hoc bij de Omgevingsdienst Zuidoost Brabant worden neergelegd. Bij deze Omgevingsdienst de erfgoedtaken geen basistaken maar is sprake van een aanvullende adviestaak. Een regio-gemeente kan ervoor kiezen om taken/opdrachten bij deze dienst neer te leggen. Een gemeenten kan er ook voor kiezen om de taak structureel te maken door het op te nemen in het werkprogramma.

5.4 Welke erfgoedtaken voert de Omgevingsdienst uit?

5.4.1 Kwantitatief:

Aan de adviseurs monumenten en archeologie van de zeven Omgevingsdiensten is gevraagd welke taken ze uitvoeren op het gebied van erfgoed. Omdat elke Omgevingsdienst het takenpakket op een verschillende manier heeft gepresenteerd in het productenboek en het daardoor moeilijk te vergelijken is, is per Omgevingsdienst in een schema (tabel 1 en 2) gezet welke erfgoedtaak een adviseur monumenten en adviseur archeologie wel of niet uitvoert. De categorieën zijn toegelicht onder 2.3. In het productenboek staat nader omschreven welke werkzaamheden de Omgevingsdienst uitvoert voor de deelnemende gemeenten. Met uitzondering van de Omgevingsdienst Utrecht hebben de Omgevingsdiensten allemaal een productenboek.

5.4.2 Analyse

De verdeling in het schema met monumententaken en archeologietaken laat een verschillend patroon zien. Het zwaartepunt van de uitvoerende taken voor archeologie ligt bij advisering en toetsing. Voor monumenten is er sprake van een breder takenpakket waarbij advisering en onderzoek naast vergunningverlening, toezicht en handhaving plaatsvindt bij de Omgevingsdienst. De Omgevingsdiensten hebben allemaal een productenboek waarin cultuurhistorie en/of archeologie in staat vermeld. Met uitzondering van de Omgevingsdienst Regio Utrecht, diens productenbladen zijn nog niet gereed zijn.

Tabel 1: Archeologie-taken van Omgevingsdiensten

	Beleid	Vergunningverlening	Toezicht	Handhaving	Opstellen bestemmingsplannen	Advisering	Toetsing	Onderzoek
Achterhoek	nee	nee	ja	nee	nee	ja	ja	nee
Rivierenland	nee	nee	ja	nee	nee	ja	ja	nee
Nijmegen	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee
West Holland	nee	nee	nee	nee	ja	ja	ja	nee
Midden Holland	nee	nee	nee	nee	ja	ja	ja	nee
Zuidoost Brabant	ja	nee	nee	nee	nee	ja	ja	nee
Utrecht	nee	ja	ja	nee	nee	ja	ja	nee

Tabel 2: Monumenten-taken van Omgevingsdiensten

	Beleid	Vergunningverlening	Toezicht	Handhaving	Opstellen bestemmingsplannen	Advisering	Toetsing	Onderzoek
Achterhoek	nee	nee	ja	nee	nee	ja	ja	nee
Rivierenland	nee	nee	nee	nee	nee	ja	ja	nee
Nijmegen	nee	ja	ja	ja	nee	ja	ja	nee
West Holland	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Midden Holland	nee	ja	ja	ja	nee	ja	ja	ja
Zuidoost Brabant	nee	ja	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Utrecht	nee	ja*	ja*	ja*	nee	ja	ja	nee

* alleen voor de gemeente IJsselstein

Tabel 3: Productenblad Omgevingsdienst Achterhoek (Archeologie)	
Activiteit	A1.15.1. Archeologische toets in het kader van omgevingsvergunning
Productomschrijving	<p>Uitvoeren pre-advies over noodzaak (voor)onderzoek, beoordelen en eventueel verzoeken om aanvulling/wijziging van archeologisch onderzoeksrapport (AMZ cyclus) met als resultaat een geaccordeerd onderzoeksrapport en/of Programma van Eisen, getoetst ter verkrijging van een omgevingsvergunning aangaande activiteit aanleggen, bouwen en/of slopen i.r.t. archeologie.</p> <p>Toets geschiedt op basis van Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, vigerende versie), Programma van Eisen, gemeentelijk archeologiebeleid (archeologische waarden- en verwachtingskaart, beleidsadvieskaart, beleidsdocument) en in een vorm waarin voor opdrachtgever en archeologisch uitvoerder duidelijk omschreven is welke aanpassingen noodzakelijk worden geacht en welk eindoordeel kan worden afgegeven. Het eindproduct is een beoordelingsformulier conform eisen KNA.</p>
Deelproducten	<p>0. Pre-advies noodzaak onderzoek</p> <p>Beoordelen van/adviseren over:</p> <p>A. Quickscan / Bureauonderzoek (vooronderzoek)</p> <p>B. Inventariserend veldonderzoek (boringen en overig vooronderzoek)</p> <p>C. Inventariserend veldonderzoek proefsleuven (vooronderzoek)</p> <p>D. Opgraving (definitief onderzoek)</p> <p>E. Archeologische begeleiding (definitief onderzoek)</p> <p>F. Programma van Eisen</p>
Betrokken adviseur(s)	<p>Extern: archeologisch uitvoerder (aanlevering rapportage), archeologisch adviesbureau (projectbegeleiding/directievoering)</p> <p>Intern: specialist archeologie</p>
Afstemming bevoegd gezag	Gemeente / Provincie / Rijk i.v.m. archeologisch beleid
Reikwijdte	Geïntegreerd
Procedure	Regulier of uitgebreid
Grondslag	Monumentenwet 1988, artikel 38 t/m 41
Beoogd resultaat	Advies t.b.v. selectiebesluit
Artikel Wabo	Wabo artikel 2.1 en 2.2 (algemeen), artikel 2.22 (voorschriften) Besluit omgevingsrecht (Bor), artikel 5.2
Bevoegd gezag	Gemeente (in bepaalde gevallen kan Provincie, Rijk of waterschap bevoegd gezag zijn)
Afhandeltermijn	<p>Standaard 4 weken, compleet ontvangen i.v.m. volledigheidstoets (1 keer opvragen, binnen 8 weken termijn verlengen)</p> <p>Bij spoedeisend 2 weken, compleet ontvangen i.v.m. volledigheidstoets</p>
Uurtarief	PM
Kengetal	<p>0. 0,5-2 uur</p> <p>Type rapportage (zie deelproducten):</p> <p>A. 4 uur</p> <p>B. 6 uur</p> <p>C. 16-20 uur</p> <p>D. PM afhankelijk van grootte project, indicatie 24-40 uur</p> <p>E. 16 uur</p> <p>F. 6-16 uur</p> <p>Deze urenraming is inclusief de eindbeoordeling en controle van de aangepaste en herziene versie van de rapportages.</p>

Omgevingsdienst Achterhoek en Rivierenland

De productbladen van de Omgevingsdiensten Achterhoek en Rivierenland zijn uitgebreid en hebben ongeveer dezelfde opzet, dat wil zeggen: dezelfde indeling en activiteiten. Een voorbeeld van het productblad van de Omgevingsdienst Achterhoek staat in tabel 3.

Omgevingsdienst West Holland en Midden Holland

In Zuid-Holland zijn de vijf diensten bezig een gezamenlijk productboek te ontwikkelen voor de wettelijke taken, uitgaande van de bestaande productboeken per dienst. Deze documenten worden in oprichting gebruikt als input voor hun eigen te ontwikkelen systematiek. De producten van West Holland en Midden Holland komen in een groot deel met elkaar overeen. Ze staan hieronder opgesomd:

Advisering / beoordeling:

- archeologische paragraaf bij het verlenen van een sloopvergunning/ aanlegvergunning/bouwvergunning
- archeologische quickscan
- archeologisch bureauonderzoek
- inventariserend veldonderzoek (IVO: boor- en/ of proefsleuvenonderzoek)
- archeologische begeleiding
- definitief onderzoek (opgraving)
- plan voor fysieke bescherming/monitoring

In het Productenboek van West Holland staat een apart kopje met handhaving:

“Handhaving kan op verschillende manieren worden benaderd. Enerzijds is er handhaving op het beleid en de naleving van adviezen en voorwaarden. Anderzijds is er de handhaving op de uitvoering van het archeologisch onderzoek. Het is vooralsnog onduidelijk of de Milieudienst dit kan oppakken. Dit is mede afhankelijk van de signaleringsstructuur en de meldingenstructuur. Ook hangt het af van de hoeveelheid (archeologisch) werk die de milieudienst te doen krijgt. Wel is het mogelijk om archeologische onderzoek locaties te bezoeken en te controleren of onderzoeken conform offertes/ plan van aanpak zijn uitgevoerd (als de gemeente opdrachtgever is).”

Omgevingsdienst Zuidoost Brabant

De Omgevingsdienst Zuidoost Brabant heeft een productblad dat bestaat uit een opsomming van producten en diensten voor het team Erfgoed Beeld en Ruimte. Hierin staan de taken van de specialisten archeologie en monumentenzorg en culturele planologie. Voor de VTH-taken is een apart kopje:

VTH taken

- Vergunningverlening monumenten, beschermde stads- en dorpsgezichten
- Toezicht en handhaving bij restauratie- en onderhoudswerkzaamheden monumenten
- Toezicht en handhaving op sloop- en bouwactiviteiten in beschermde stads- en dorpsgezichten

Omgevingsdienst Nijmegen

De Omgevingsdienst Nijmegen heeft voor monumentenzorg één productpagina waar in twee kolommen de taken van de specialist C (verwijst naar medewerker Ontwikkeling) staan omschreven :

Tabel 4: Productenblad Omgevingsdienst Nijmegen specialist C, afdeling Vergunning en Handhaving	
Resultaatgebied 1: Advies en specialistische taken (monumenten)	
• Adviseert over aangevraagde subsidie’s bij monumentale panden (stadsdeelsobjecten, gemeentelijke monumenten en rijksmonumenten)	
• Informeert en adviseert klanten vanuit de mogelijkheden van de wet en het gemeentelijke beleid	
• Inspecteert bouwplannen op monumentale aspecten aan de hand van de Omgevingsvergunning, activiteit monumenten, danwel subsidiebeschikking en/of activiteit bouwen	
• Bereidt bij kwalitatieve uitval van monumentale panden stappen voor ten behoeve van het handhavingstraject (maken bouwkundige opnames, opleggen bouwstops e.d.)	
• Levert een bijdrage aan het up-to-date houden van relevante uitvoeringsbeleid en de daarbij behorende voorschriften	
Resultaatgebied 2: Specialistische taken	
• Volgt ontwikkelingen op het specialisme en analyseert de effecten daarvan voor de uitvoering	
• Levert bijdragen aan de ontwikkeling van beleids- en beheersinstrumenten er implementatie en uitvoering van beleid	
• Signaleert en analyseert knelpunten en presenteert oplossingsmodellen	
• Draagt zorg voor het toegankelijk maken, onderhouden en gebruiken van gegevens uit geautomatiseerde systemen	

5.4.3 Conclusie

De taakomschrijving in de productenboeken en de lay-out van de zes Omgevingsdiensten (Omgevingsdienst Regio Utrecht heeft geen productenblad voor erfgoedtaken) verschillen van elkaar met uitzondering van de Omgevingsdiensten die met elkaar samenwerken (West Holland en Midden Holland; Rivierenland en Achterhoek). De verschillen in presentatie van de erfgoedtaken maakt vergelijking van hun werkwijzen lastig.

De verdeling in het schema met monumententaken en archeologietaken laat een verschillend patroon zien.

5.5 In hoeverre worden deze erfgoedtaken uitgevoerd conform de kwaliteitscriteria 2.1?

5.5.1 Kwantitatief:

De kwaliteitscriteria zijn bedoeld om de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (de VTH-taken) door gemeenten en provincies in het Omgevingsrecht te professionaliseren en de kwaliteit in de organisatie te borgen. De criteria zijn primair voor het bevoegd gezag van de Wabo.

De kwaliteitscriteria zijn er op verschillende niveaus beschreven. Deels hebben ze betrekking op de organisatie en deels op de medewerkers. Binnen de kwaliteitscriteria 2.1 is een onderscheid gemaakt tussen generieke en specialistische deskundigheidsgebieden. Cultuurhistorie (waarbinnen archeologie en monumenten valt) is een specialistisch deskundigheidsgebied en valt onder het accent ruimtelijke ordening. Om deze taken te kunnen uitvoeren is diepgaande kennis van een bepaald aspect nodig. In de praktijk kunnen activiteiten door verschillende personen binnen of buiten de organisatie worden uitgevoerd, de organisatie voldoet dan aan de kwaliteitseisen.

De set met criteria zal conform het wetsvoorstel VTH wettelijk worden vastgelegd. De datum waarop alle overheidsorganisaties hiertoe zullen moeten overgaan is per 1 januari 2015. Vanaf begin 2013 is een implementatietraject gestart.²² Het invullen van de zelfevaluatiETOOL VTH-kwaliteitscriteria 2.1 is de start van een implementatietraject dat doorloopt tot 1 januari 2015.²³

5.5.2 Analyse:

Bij de Omgevingsdiensten zijn de kwaliteitscriteria 2.1 bekend (uitzondering daargelaten). Ze zijn zowel bekend op medewerkersniveau als op directieniveau. De zelfevaluatiETOOL voor het onderdeel cultuurhistorie is ingevuld door meer dan de helft van de Omgevingsdiensten. Bij de Omgevingsdienst Rivierenland en Achterhoek heeft de zelfevaluatiETOOL tot inzicht geleid dat samenwerking gezocht moet worden met andere samenwerkingsverbanden om meer dan één medewerker te kunnen aannemen en zo als organisatie robuuster te worden.

5.5.3 Conclusie

De kwaliteitscriteria 2.1 zijn bekend bij de Omgevingsdiensten, alleen op het onderdeel archeologie en monumenten is nog niet altijd gekeken of de organisatie voldoet. De situatie bij de Omgevingsdienst Regio Utrecht is uniek. Ze hebben een groot team erfgoed en voldoen aan de kwaliteitscriteria. De toekomstverwachting is dat de dienst nog steeds groeiende is. Onlangs heeft een gemeente zich aangesloten en archeologietaken belegd.

Tabel 5: kwaliteitscriteria voor archeologie en monumenten

Omgevingsdienst	Bekend met de kwaliteitseisen	ZelfevaluatiETOOL ingevuld voor onderdeel cultuurhistorie	Archeologie voldaan	Monumenten voldaan
Achterhoek	ja	ja	nee	nee
Rivierenland	ja	ja	nee	nee
Nijmegen	ja	?	nvt	nee
West Holland	nee	nee	?	?
Midden Holland	ja	ja	ja	ja
Zuidoost Brabant	ja	ja	ja	ja
Utrecht	ja	ja	ja	ja

²² Kwaliteitscriteria 2.1

²³ <http://www.infomil.nl/onderwerpen/integrale/omgevingsvergunning/vth/>

5.6 Wordt het advies van de adviseur van de Omgevingsdienst vaak opgevolgd door de gemeente?

In alle gevallen wordt het advies van de omgevingsdiensten bijna altijd opgevolgd. Het hangt af van hoe kort de lijntjes zijn tussen de adviseur van de Omgevingsdienst en de betreffende gemeentebambtenaren of feedback volgt. De adviezen van de adviseur van Midden Holland en West Holland komen bij de gemeente terecht maar er is geen zicht op wat daarna gebeurt met deze adviezen, dat wil zeggen wat het verdere verloop van de vergunningaanvraag is. Feedback vindt plaats als er specifiek om gevraagd wordt. In de gevallen dat het advies niet wordt opgevolgd gaat het bijvoorbeeld om het afwijzen van het verzoek tot nader onderzoek omdat de verstoring dermate groot is dat de gemeente het risico dat er toch archeologie ligt, durft te nemen

Wat de ondervraagde adviseurs van Omgevingsdiensten ook aangeven is dat niet standaard de bestemmingsplannen of omgevingsvergunning ter goedkeuring langs hen gaat. Dit kan zijn omdat RO ambtenaren bij de gemeente langs elkaar heen werken en soms niet op de hoogte zijn dat het plan eerst ter goedkeuring moet gaan naar de adviseur archeologie en/of cultuurhistorie (immers die zit op een afstand) bij de Omgevingsdienst.

5.7 Heeft de Omgevingsdienst overleg met de opdrachtgever (gemeenten) over de uitvoering van de erfgoedtaken en zo ja met welke frequentie?

Een regieambtenaar is een ambtenaar bij een gemeente die is aangewezen om uitbestede taken te coördineren. Het is de persoon die contact onderhoudt met de adviseurs van de Omgevingsdienst. Alle Omgevingsdiensten hebben contact met een regieambtenaar. Sommige Omgevingsdiensten hebben accounthouders die praten met gemeenten over de uitvoering van het werk. Met de adviseur monumenten of archeologie wordt onder andere besproken of de adviezen die de adviseur geeft inhoudelijk goed zijn. Hoe frequent de afstemming plaatsvindt verschilt per Omgevingsdienst. Van 3 à 4 keer per jaar periodiek overleg met de aanspreekpunten bij de gemeenten tot 1 keer per week contact op de werkvloer bij de gemeente. Sommige Omgevingsdiensten hebben nog onvoldoende overleg op het gebied van erfgoed, de reden is dat zij een nieuwe organisatie zijn en dat dit overleg nog moet worden ingericht.

5.8 Welke positieve of negatieve aspecten ondervindt de Omgevingsdienst bij de uitvoering van erfgoedtaken?

Negatief:

- Een negatief aspect dat door de adviseurs van de Omgevingsdiensten, die geen onderdeel uitmaken van een team, genoemd wordt is dat ze een inhoudelijke sparringpart-

ner missen. Iedereen heeft wel een blinde vlek en het is soms nodig wanneer je adviseert om samen te kunnen overleggen.

- De adviseurs van de Omgevingsdiensten zitten op afstand van een gemeente en voeren uitvoerende taken uit. Het kan daardoor gebeuren dat de adviseur niet tijdig inbreng heeft in het proces van vergunningverlening waardoor tijdens de uitvoering een probleem ontstaat. Een voorbeeld is de uitvoering van rioolwerkzaamheden waarbij tegen de verwachting in archeologie wordt aangetroffen. In het bestemmingsplan is dan niet aangegeven dat dit een dubbelbestemming had moeten hebben. Wordt de adviseur bij de voorbereiding van het bestemmingsplan betrokken dan doet een dergelijke situatie zich minder snel voor.
- Deze afstand kan ertoe leiden dat de adviseur van een Omgevingsdienst zich niet serieus genomen voelt door het bevoegd gezag en dat zijn adviezen terzijde worden geschoven om andere dan inhoudelijke argumenten
- Het 'output' gericht werken komt neer op een factuur voor elk product. De vrijblijvendheid voor gemeentebambtenaren om een erfgoedadviseur te bellen met een vraag verdwijnt. Dit kan als gevolg hebben dat ambtenaren het nalaten om te bellen terwijl ze wel de vragen hebben.

Positief:

- Een Omgevingsdienst bundelt de kennis op het gebied van erfgoed voor de hele regio en verbindt de kennis van lokale ambtenaren erfgoed (die vaak maar een paar uur per week de tijd voor erfgoedtaken) door bij elkaar te komen en overleggen te organiseren.
- Als gemeenten de aanvragen, onder andere bestemmingsplanwijzigingen langs de adviseur van de Omgevingsdienst laten komen dan is sprake van betrokkenheid voorin het proces. Dit wordt als zeer wenselijk ervaren door de adviseur van de Omgevingsdienst.
- De afweging van cultureel erfgoed belangen in het traject van vergunningverlening kan procesmatig zo worden ingericht dat deze vooraan in het proces plaatsvindt. Bijvoorbeeld de Omgevingsdienst Regio Utrecht beoordeelt de aanvraag met de bijbehorende archeologische rapportages en levert adviezen hierop.

5.9 Wat zijn de ambities en toekomstverwachtingen van de Omgevingsdienst?

- De geïnterviewde Omgevingsdiensten streven naar het verstevigen van hun positie, bij voorkeur door groei. In bereik (meer gemeenten) en door uitbreiding van hun expertise. Hierbij kunnen wel spanningen ontstaan met de bevoegde gezagen.
- De Omgevingsdienst Midden Holland zou graag zien dat er taken op het gebied van wonen, water en ruimtelijke ordening

voor alle regiogemeenten worden uitgevoerd. De uitbreiding met taken op het gebied van ruimtelijke ordening taken ligt bij gemeenten gevoelig omdat dit beleidstaken zijn.

- De Omgevingsdienst Rivierenland behoudt de erfgoedtaken ondanks dat de robuustheid ervan te betwijfelen is (voor archeologie is 18 uur beraamd). De directeur vindt dat erfgoed hoort bij het complete pakket van ruimtelijke ordening. Er zit wel een risico aan: als de gemeenten gaan bezuinigen moeten bestuurders beslissen of ze een bijstandsuitkering verstrekken of stoppen met monumententaken.
- De Omgevingsdienst West Holland is bezig met het kantelen van de organisatie, van de milieudienst die het was wordt het een uitvoeringsdienst waarbij advisering en beleid niet graag uitbesteed worden door de regio-gemeente, zo stelt de Omgevingsdienst West Holland. De gemeenten focussen zich op de basistaken, als er geld bespaard kan worden op advies en beleid dan doen ze dat. Het gevolg is om in 2014 te besparen op archeologische advisering.
- De Omgevingsdienst Achterhoek wil voor alle partners erfgoedtaken uitvoeren. Daar waar ze niet robuust genoeg zijn willen ze meer samenwerkingsafspraken maken. Waarschijnlijk gaat dit leiden tot opschaling van de Omgevingsdiensten. Met de komst van de outputfinanciering voorspelt de dienst dat er meer verzoeken van buiten de regio zullen komen.
- De Omgevingsdienst Zuidoost Brabant zou op het vlak van de erfgoedtaken graag verdere intensivering willen van de samenwerking met en advisering (ondersteuning) aan de regiogemeenten. Met name met betrekking tot de VTH taken en ondersteuning bij vragen over ruimtelijke omgevingskwaliteit.

Een andere benadering

Vanaf 1 januari 2011 vormt een deel van de Provincie Zuid-Holland met de Milieudienst Zuid-Holland Zuid de uitvoeringsorganisatie: de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. Door deze Omgevingsdienst worden geen erfgoedtaken uitgevoerd. De programma-manager Ondergrond schetst op persoonlijke titel op het functioneren van Omgevingsdiensten een alternatieve benadering van de taakopvatting van een Omgevingsdienst. In deze alternatieve benadering richt een Omgevingsdienst zich niet enkel op de uitvoering (dus beperkt tot de VTH-taken), maar heeft ook een rol vooraan in het proces zoals bij inhoudelijke ondersteuning van het beleid van de gemeente. Deze ondersteuning zal onder meer bestaan uit de gemeente te informeren over welke ontwikkelingen (zoals de omgevingswet) op hen afkomt en hoe ze zich daarop het beste kunnen voorbereiden. De Omgevingsdienst is dan op de hoogte hoe zij de gemeente kan adviseren vooraf aan de planvorming en projectontwikkeling bij de gemeente. Juist het bovenlokale karakter van een Omgevingsdienst kun je inzetten om de onderwerpen over omgevingskwaliteit, waaronder archeologie en bodem, die op de gemeente afkomen op een integrale manier te benaderen. Dit heeft als gevolg dat de gebiedskennis toeneemt en het hele verhaal van de bodem verteld kan worden. Dus de Omgevingsdienst als een expertisecentrum dat naast de gemeente kan bestaan.

6 Blik van de gemeente op de Omgevingsdienst

6.1 Inleiding

Voor een blik van de gemeente op de Omgevingsdienst is er met drie gemeenten gesproken. Zij hebben alle drie een verschillende aanpak op het gebied van erfgoed. Er is voor de gemeente Gouda gekozen om te kijken hoe de erfgoedtaken in een grote gemeente geregeld zijn. De gemeente IJsselstein heeft de erfgoedtaken gemandateerd aan de Omgevingsdienst, dat wil zeggen dat alle taken zijn uitbesteed behalve het beleid. De gemeente Alphen aan den Rijn heeft de erfgoedtaken gedeeltelijk uitbesteed aan de Omgevingsdienst.

Hieronder zal een korte beschrijving volgen van de drie gemeenten. Daarvoor is de indeling van de vragenlijst voor de gemeente gebruikt. De alinea's zijn verdeeld in de volgende items:

- Waarom heeft de gemeente besloten om de erfgoedtaken uit te besteden?
- Welke taken besteedt de gemeente uit en welke houden zij in huis?
- In hoeverre is de gemeente voorbereid op de kwaliteitseisen 2.1?
- Hoe verloopt de communicatie met de Omgevingsdienst?
- Hoe denkt de gemeente dat de samenwerking in de toekomst zal gaan verlopen?

6.2 De gemeente IJsselstein, provincie Utrecht

Met de gemeente IJsselstein is met een regievoerder van de gemeente en een adviseur monumenten van de Omgevingsdienst gesproken over de uitvoering van de erfgoedtaken. De gemeente IJsselstein heeft de archeologie- en monumententaken uitbesteed aan de Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU) sinds juli 2013.

De gemeente voldeed niet aan de kwaliteitseisen 2.1. De ODRU was de enige partij in de regio van de gemeente IJsselstein die de erfgoedtaken conform de kwaliteitseisen kon uitvoeren. De adviseur monumenten van de Omgevingsdienst was een oud medewerker monumenten bij de gemeente IJsselstein. Met de wisseling van werkgever is hij op een afstand komen te zitten van zijn gemeentelijke collega's die hij nog kende van de tijd dat hij bij de gemeente werkte.

Alle uitvoerende taken (VTH-taken) zijn uitbesteed aan de ODRU. Vergunningverlening wordt geheel door de ODRU verzorgd. Voor nieuwe ontwikkelingen en zaken die niet in het bestemmingsplan geregeld zijn ligt de beslissingsbevoegdheid bij de gemeente. De vergunning wordt wel door de ODRU afgegeven. De ODRU werkt overigens wel onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Voor het opstellen van bestemmingsplannen huurt de gemeente IJsselstein een extern bureau in. Het controleren ervan wordt door de medewerkers bij de ODRU gedaan. Het beleid is de enige taak die bij de gemeente blijft.

Omdat de gemeente IJsselstein de oude werkgever was van de adviseur monumenten bij de ODRU is het contact tussen de gemeente en de ODRU intensief. Collega's van de gemeente zien hem soms als een externe medewerker en het contact is minder vrijblijvend geworden dan de tijd toen hij nog bij de gemeente werkte.

De adviseur Bodem bij de ODRU denkt dat de advieskant van archeologie steeds meer zal gaan liggen bij de overheid, en de uitvoeringskant van archeologie (het veldwerk) nog verder zal worden overgelaten worden aan de markt.

6.2.1 Gemeente Alphen aan den Rijn, provincie Zuid Holland

Voor de gemeente Alphen aan den Rijn is met een medewerker ruimtelijke ordening gesproken. De archeologietaken zijn sinds 1 januari 2012 uitbesteed aan de Omgevingsdienst West Holland.

De gemeente is bij de Omgevingsdienst West Holland uitgekomen omdat ze zelf geen archeoloog in huis hadden. De gemeente had na het vertrek van de eigen gemeentelijke archeoloog (rond 2000) niet voldoende archeologisch deskundigheid. Archeologie en monumentenzorg is een deeltaak en de medewerker ruimtelijke ordening kan dat niet allemaal in de gaten houden. Alle stappen binnen de AMZ cyclus 24 worden uitbesteed aan de adviseur bij de Omgevingsdienst West Holland. De adviseur stelt ook bestemmingsplannen op.

De gemeente is nog niet actief met de kwaliteitscriteria 2.1. De adviezen van de Omgevingsdienst West Holland worden overgenomen. Zij hebben daardoor een aandeel in de beleidsontwikkeling die bij het bevoegd gezag ligt. De samenwerking verloopt prima.

De medewerker ruimtelijke ordening zou persoonlijk graag zien dat de gemeente weer een eigen archeoloog krijgt. De dynamiek is anders, het draagvlak voor archeologie is meer aanwezig. Niet alleen bij de inwoners, die vondsten kunnen aandragen bij de gemeente, maar ook bij collega's bij de gemeente.

²⁴ Dit is een vaste procedure binnen de Archeologische Monumentenzorg in Nederland. De cyclus omvat drie stadia, namelijk inventariseren/waarderen, selecteren en maatregelen nemen.

6.2.2 Gemeente Gouda, provincie Zuid Holland

De gemeente Gouda heeft een eigen gemeentelijke archeoloog. De monumententaken zijn wel uitbesteed aan de Omgevingsdienst Midden Holland. Met de gemeentelijke archeoloog is gesproken om te vragen hoe hij de ontwikkeling van de Omgevingsdiensten ziet en waarom de archeologietaken bij de gemeente zijn gebleven.

De gemeente Gouda heeft een eigen gemeentelijke archeoloog en is voor wat betreft dat onderwerp niet aangesloten is bij de Omgevingsdienst Midden Holland. Het onderdeel van bouw en woningtoezicht is naar de Omgevingsdienst gegaan, en daarmee ook het gedeelte van de rijks- en gemeentelijke monumenten.

De gemeentelijke archeoloog voert de archeologietaken uit binnen de gemeente. Voor handhaving en toezicht is de afdeling Bouw en Woningtoezicht ook verantwoordelijk voor het toezicht op de bovengrondse monumenten. In principe is het de taak van de gemeentelijke archeoloog om toezicht te houden op de opgraving. Als hij niet zelf toekomt om toezicht te houden dan overlegt hij met de gemeentelijke handhavers waarop zij bij de controles moeten letten. De gemeentelijke archeoloog vindt overigens de kwaliteitseisen 2.1 te laag. Twee jaar werkervaring en hbo niveau is te weinig om als controleur aan het werk te gaan. Immers, de KNA schrijft voor dat de uitvoerders van archeologisch onderzoek senior archeologen moeten zijn. Om die vervolgens door mensen die geen senior kunnen zijn, omdat ze hbo hebben, te laten controleren is naar zijn mening, krom.

De Omgevingsdienst omschrijft zijn eigen rol als een een loket waar je dingen afhaalt. Archeologie is een item dat je kan afstrepen. Echter de gemeentelijke archeoloog ervaart archeologie als meer dan een item dat je bij de verlening van een omgevingsvergunning van een lijstje moet strepen. De gemeentelijke archeoloog richt zich namelijk ook op publieksvoorlichting, het instandhouden van een depot voor archeologische vondsten, het mogelijk maken van maatwerkonderzoek bij bv. verstoringen door particulieren en de controle van de kwaliteit van door derden uitgevoerd archeologisch onderzoek. Voor kleinere gemeenten die niet beschikken over archeologische expertise heeft een Omgevingsdienst naar zijn mening wel meerwaarde. De Omgevingsdienst en de gemeentelijke archeoloog zijn in overleg om te kijken naar mogelijkheden tot onderlinge samenwerking bijvoorbeeld op het gebied van achtervang bij afwezigheid of hoge werkdruk en bij onderwerpen waar één van beide partijen meer ervaring mee heeft. Beide partijen zien mogelijkheden om elkaar daarin te versterken.

6.2.3 Conclusie

De gemeente Alphen aan den Rijn heeft geen eigen archeologische expertise in huis en heeft de uitvoerende taken met die reden ondergebracht bij de Omgevingsdienst West Holland. De gemeente Gouda heeft alleen de monumententaken voor een deel uitbesteed. Zelf zijn ze groot genoeg om een eigen gemeentelijke archeoloog te hebben. De gemeente IJsselstein heeft alle erfgoedtaken behalve beleid uitbesteed. De reden om deze taken uit te besteden is dat de gemeente op het gebied van de VTH-taken niet voldeed aan de kwaliteitscriteria 2. 1.

Colofon

Auteur Suzann Vonk (Ma Archeologie)
Uitgevoerd in het kader van Verbeteracties
Archeologie, project Archeologie voor gemeenten

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Smallepad 5 | 3811 MG Amersfoort
Postbus 1600 | 3800 BP Amersfoort
tel. 033 – 421 7 421
info@cultureelerfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl

Toelichting, oktober 2014

Aanleiding en doel

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft een inventarisatie uitgevoerd naar welke omgevingsdiensten taken uitvoeren met betrekking tot cultureel erfgoed. Dit op verzoek van daarbij aangesloten gemeenten.

De aanleiding voor deze inventarisatie is het ontstaan van een stelsel van 28 Regionale Uitvoeringsdiensten, ook wel omgevingsdiensten genoemd. Een zichtbare trend is dat gemeenten in toenemende mate kiezen hun erfgoedtaken (archeologie en monumenten) onder brengen bij zo'n omgevingsdienst, indien deze taken worden aangeboden door een omgevingsdienst.

Over deze ontwikkeling kreeg de RCE vragen vanuit het erfgoedveld.

Gegevens op basis van interviews met omgevingsdiensten

Voor dit onderzoek zijn interviews afgenomen met zeven omgevingsdiensten en met drie gemeenten. De in de inventarisatie genoemde gegevens zijn afkomstig van de primaire bron, de omgevingsdiensten. De geïnterviewde omgevingsdiensten hebben de gelegenheid gehad om op een conceptversie van de overzichten te reageren. Daarnaast is een drietal gemeenten geïnterviewd om ook het gemeentelijk perspectief in beeld te krijgen. Het aantal van drie is niet voldoende om vergaande conclusies te trekken, maar biedt een inzicht in gemeentelijk handelen.

Feitelijke ontwikkeling binnen de omgevingsdiensten

De inventarisatie bestaat uit overzichten met gegevens over aantallen omgevingsdiensten en aangesloten gemeenten en welke erfgoedtaken worden uitgevoerd. Het feitelijk overzicht biedt aldus een kijkje in de keuken van omgevingsdiensten. Wat een omgevingsdienst is, is eveneens kort toegelicht.

De inventarisatie bevat een aantal constatering en aanbevelingen. Onder meer dat:

- De omgevingsdiensten nog in ontwikkeling zijn.
- De omgevingsdiensten zich met name richten op de uitvoeringskant zoals vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Hoe verder

Uit de inventarisatie blijkt dat in de praktijk de omgevingsdiensten erfgoedtaken uitvoeren voor gemeenten. Het gaat dan om VTH taken maar soms ook beleidstaken. De uitvoering en het beleid voor erfgoed betreft een gedecentraliseerde gemeentelijke taak. De keuze van een gemeente om die taken, elders te beleggen bijvoorbeeld bij een omgevingsdienst behoort tot de gemeentelijke autonomie.

Vanwege het belang om cultuurhistorie ook in de beginfase van gemeentelijke besluitvorming mee te wegen is het de vraag in hoeverre het raadzaam is erfgoedtaken *zonder meer* te beleggen bij een omgevingsdienst.

Het is wenselijk als de in het erfgoedveld betrokken partijen met elkaar het gesprek aangaan over de voor- en nadelen zijn van deze én andere vormen van gemeentelijke samenwerking bij de uitvoering en beleidsontwikkeling voor cultureel erfgoed.